

Nr 302.

Av herr **Gustafson, Fritiof, m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m.*

Det i proposition nr 114 för riksdagens yttrande framlagda förslaget angående ny margarinförordning har i främsta rummet inriktat sig på ett stävande av margarinfabrikernas illojala konkurrensmetoder samt en skärpning av kontrollen över tillverkningen. Propositionens allmänna bestämmelser i detta hänseende, i synnerhet i vad gäller förhindrande av ett otillbörligt utnyttjande i margarinreklamen av smörblandningar och smörliknande eller på annat sätt vilseledande namn och varumärken, måste betecknas såsom ovillkorligen påfordrade av den allmänna ekonomiska utvecklingen inom jordbruksnäringen och mejerihanteringen. Med margarinets ökade utbredning på smörets bekostnad, vilket i stor utsträckning kunnat ske genom margarinindustriens systematiskt illojala konkurrensmetoder, borde någon tvekan icke längre kunna förefinnas om nödvändigheten för vårt land att liksom kringliggande länder utfärda effektiva bestämmelser för tryggande av ett sundare konkurrensförhållande.

Regeringen synes dock i det framlagda förslaget till reviderad margarinförordning mindre ha bedömt frågan om ifrågavarande fettvaruämne som en produktionsfråga än som en kontrollfråga. Tendensen att genom vissa inskränkningar i margarinindustriens rätt till beteckningar o. dyl. ernå en tydligare åtskillnad mellan smör och dess ersättningsmedel är visserligen uppenbar, men regeringen har dock härutinnan enligt vår uppfattning icke framgått med önskvärd konsekvens. Den nya förordningen kan sålunda sägas legalisera inblandningen. Även om regeringen icke accepterat ingivna framställningar att fastställa en viss minimismörfetthalt såsom villkor för att margarinindustrien skulle få bibehålla rätten att utbjuda uttryckligt angivna smörblandningar, har dock icke något intrång i rätten att företaga inblandningar ifrågasatts från regeringens sida. Även med den föreslagna utformningen av analysbestämmelserna å varans omslag torde margarinfabrikerna genom nya varumärken å redan inarbetade inblandningar kunna ernå en stor utförsäljning, till huvudsaklig del möjliggjord just av margarinsortens egenskap av smörblandning. Genom att blandningsrätten lämnas oantastad, kunna således verkningarna av den nya förordningen komma att inskränkas till en mindre flagrant reklamverksamhet. Önskvärdheten av förbättrade avsätt-

ningsmöjligheter för det inhemska smöret i dess konkurrens med det huvudsakligen av utländska råvaruprodukter sammansatta ersättningsmedlet torde förordningen därigenom i ytterst ringa omfattning ha utsikt att kunna verksamt tillgodose.

Angelägenheten av att strängare markera gränsen mellan smör och margarin måste dock i förevarande tidsläge påkalla statsmakternas uppmärksamhet. Hela frågan om margarintillverkningen och dennas villkor har under de sista åren kommit i ett helt annat läge än tidigare. Så länge anledning förefanns att tro, att överskottet av det svenska smöret skulle kunna söka sig ut till exportmarknaderna och där kunna avyttras till fördelaktiga pris, kunde hänsynen till konsumenternas intressen medgiva en större rörelsefrihet vid margarintillverkningen. Inför de alltmer växande svårigheterna för vår smörutförsel samt på grund av de katastrofala prisfall å smör och mjölk, som blivit en följd lika mycket av smörmarknadens övermättnad som margarinindustriens inblandningar, måste dock enligt vår mening en reviderad margarinförordning bestämmande ta sikte på de stora produktionsfrågorna. Vad man härvid med skäl kan påyrka är att en konkurrens för jordbruket från margarinet, vilken till stor del härrör från smörblandningsförfarandet, icke längre kan anses på något sätt förtjänt av samhällelig sanktion. Jordbrukarna kunna å nuvarande situation med rätta kräva, att smör skall vara smör och margarin skall vara margarin samt att inga mellanformer skola få finnas, ägnade att vilsleda allmänheten eller till skada för smörets avsättning utplåna åtskillnaden mellan de båda livsmedlen.

Såsom framgår av redogörelsen i propositionen har en dylik rationell differentiering av smöret och margarinet genomförts i andra länder. Sålunda äro föreskrifter härom utfärdade både i Danmark och Tyskland. Endast med undantag för den för margarinets inkärning nyttjade mjölken äro ladugårdsprodukter i dessa länder förbjudna att användas vid margarintillverkningen. Av intresse kan härvid vara att återge den formella lydelsen av 1925 års danska margarinlag i hithörande stycke.

»Det er forbudt at tilvirke, indføre, udføre, forhandle eller fordele Margarine, hvis Indhold af Smørfedt overstiger 3 pCt. Der maa ikke tilføres Margarine, der tilvirkes her i Landet, Smørfedt paa anden Maade end ved, at de til Margarinens Fremstilling anvendte Raastoffer kærnes i (emulgeres med) eller paa anden Maade inblandes Mælk eller Fløde. Det er forbudt at omælte fra Udlandet indført Margarine med Tilsætning af Smør, Fløde eller Mælk.

Enhver, der forhandler eller fordeler Margarine — saavel en gros som en detail —, maa ikke i de til Virksomheden hørende Lokaler eller andetsteds, hvorfra der udleveres eller udsendes Margarine, foretage eller tillade andra at foretage nogen som helst Blandning af Margarine og Smør, og saadanne Blandninger maa heller ikke forefindes paa nævnte Steder.»

Tvivalsutan torde ett sådant rationellt särskiljande av smör och margarin stå i överensstämmelse med den allmänna tendensen inom närings-

lagstiftningen utomlands. Att Norge i sin margarinlag av år 1931 gått den motsatta vägen genom att föreskriva en obligatorisk mindre inblandning (f. n. 2 1/2 procent), torde få tillskrivas den särskilda omständigheten, att Norges obetydliga smöröverskott därigenom kan lätt avsättas, samtidigt som inblandningsskyldigheten kommit att tjäna som ett faktiskt importförbud för margarin.

För Sveriges vidkommande skulle införande av ett smörblandningsförbud åstadkomma en skarp brytning i den nuvarande liberala margarinlagstiftningen. Givetvis kunde detta icke undgå att med hänsyn till varumärken, maskinell utrustning o. dyl. medföra vissa olägenheter och kanske direkta förluster för den inhemska margarinindustrien. Dessa olägenheter kunna dock icke enligt vår mening vara av den omfattning eller betydelse, att de böra kunna utgöra något avgörande hinder för effektiva differentieringsåtgärder. Margarinindustrien kan ju icke åberopa någon legitim rätt att allt framgent få företaga inblandningar blott därför att sådana hittills varit i Sverige tillåtna. Frågan om rätten att fortfara med smörblandningar måste i stället i främsta rummet bedömas med hänsyn till den grad av skada, som därmed kan i konkurrenshänseende tillfogas mejerihanteringen. Fäster man avseende vid margarinfabrikernas ohägn av ett inblandningsförbud, måste man däremot ställa jordbrukets förfång av smörblandningar. I dylikt fall överföres frågan till en avvägning av margarinindustriens och jordbrukets samhällliga intressen, vilken avvägning icke kan utfalla på mer än ett sätt.

Från principiell synpunkt synes oss alltså ingen tvekan böra kunna råda därom, att ett förbud mot smörblandningar bör eftersträvas även i vårt land för att framdeles uppehålla en klar distinktion mellan smör och margarin. För konsumenterna skulle detta visserligen medföra olägenheten av att icke längre kunna inköpa inarbetade smörblandningar. Även om denna synpunkt icke kan lämnas åsido, bör densamma dock icke kunna tillerkännas något försteg framför smörproducenternas rimliga krav att få sälja sin vara ren och ouppblandad. Möjligheten återstår för hushållen att själva företa den inblandning, som de eventuellt önska och vilken icke kräver något större besvär. Med hänsyn till de växande svårigheterna för jordbrukarna bör det vara viktigare att söka bedöma, huruvida ett inblandningsförbud kan draga med sig sådana verkningar, att dessa jordbruksnäringens svårigheter därigenom tilläventyrs ökas i stället för minskas. Detta skulle kunna tänkas ske på tvenne vägar. Dels skulle den kvantitet smör, som nu inblandas i margarin, vara större än den ökade smöravsättningen till följd av margarinets mindre begärlighet efter införande av ett blandningsförbud. Dels skulle det rena margarinet efter ett upphävande av blandningsrätten kunna tillverkas så mycket billigare, att spänningen mellan smör- och margarinpriset ökades till nackdel för det dyrare smöret. Även om siffror saknas för den hittills verkliga åtgången av smör vid framställandet av margarinsmörblandningar — det

har uppgivits att kvantiteten utgör cirka 6,000 ton smör eller icke fullt 10 procent av vår totala smörproduktion — torde det dock icke vara alltför oriktigt att räkna med, att margarinets avsättning ökats med minst denna kvantitet tack vare allmänhetens tillit till de mer eller mindre vilseledande reklamerade inblandningarna. Möjligen kan den ökade prisbilligheten därvid spela en större roll, även om detta från renodlad konsumentsynpunkt endast vore en fördel. Givetvis kunna inga säkrare hållpunkter ges för ifrågavarande blandningsförbuds verkningar vare sig för margarinindustrien eller jordbruket. Då tyngdpunkten vid övervägandet av ett blandningsförbud dock måste ligga därpå, att ett sunt och lojalt konkurrenstillstånd endast är möjligt genom att tydliga gränslinjer dragas mellan smöret och konstprodukten, torde större hänsyn icke behöva tagas till blandningsförbudets förmodade verkningar i olika hänseenden. Sett på längre sikt måste jordbrukarna ha ett legitimt intresse av att erhålla det varuskydd, som innefattas i ett blandningsförbud.

Från lantbruksstyrelsen och kommerskollegium har i tidigare till riksdagen avgivna yttranden gjorts gällande, att ett förbud att i margarininkärningen även använda mjölk skulle hota att fullständigt lamslå margarinindustrien. Vi förfoga icke över material att bedöma huruvida tekniska resurser numera förefinnas för industrien att neutralisera verkningarna av ett rigoröst förbud mot inblandning av varje ladugårdsprodukt. Med hänsyn emellertid till ämbetsverkens synpunkter förefaller det för närvarande tillrådligast att även i Sverige utfärda liknande föreskrifter som förekomma i Danmark och Tyskland, enligt vilka inkärning i mjölk är tillåten. Lämpligast torde vara, icke minst med hänsyn till kontrollen, att en högsta smörfetthalt härvid bestämmes på sätt som skett i Danmark. Huruvida denna därvid behöver sättas så hög som i Danmark, synes oss mera ovisst. Därest riksdagen anslöte sig till den här föreslagna differentieringen av smör och margarin, kunde fastställandet av maximiprocenten smörfett i sista hand ankomma på Kungl. Maj:t efter företagandet av närmare undersökningar av detta tekniska spörsmål. Likaledes torde det härvid på Kungl. Maj:t bero att närmare reglera de övergångsbestämmelser, som i händelse av en dylik omläggning av margarintillverkningen törhända kunna bli ofrånkomliga.

Utän att i detta sammanhang fatta ståndpunkt till de skärpningar av den föreslagna margarinförordningen, som i andra hänseenden kunna vara motiverade, vilja vi till slut endast inskräpa, att genomförande av en restriktiv margarinpolitik, vilken ändock förr eller senare måste tvinga sig fram, lämpligast bör företagas nu i samband med den vittomfattande revisionen av margarinlagstiftningen. Tidpunkten härtör är desto mera aktuell, som det icke längre kan vara försvarligt att statsmakterna under den animaliska produktionens nuvarande nödläge och jordbrukarnas stigande ekonomiska bekymmer tillstödja en sådan näringslagstiftning, som påtagligen favoriserar ett ersättningsmedel på den vikti-

gaste jordbruksproduktens bekostnad. Då dessutom ett lagfästade av en strängare differentiering icke medför något fördyrande av margarinet och sålunda icke försvårar för mindre bemedlade tillgången till ifrågasvarande livsförnödenhet, få vi alltså hemställa,

att riksdagen ville i sitt yttrande över det i propositionen nr 114 återgivna förslaget till ny margarinförordning begära, att bestämmelser i enlighet med ovan angivna riktlinjer utfärdas angående förbud mot mera inblandning i margarin av smör liksom av andra ladugårdsprodukter än som erfordras för margarinet inkärning samt att härvid föreskrift utfärdas om en smörfetthalt intill högst 3 procent.

Stockholm den 1 mars 1932.

Fritiof Gustafson.

J. B. Johansson,
Fredrikslund.

Ernst Lundell.

Erik Anderson.

K. J. Gustafsson.

M. Svensson.

O. A. Ernfors.

